

מצות המלחמה במערכת כלל מצוות התורה

/ הרב אביחי רונצקי ראש ישיבת איתמר

א. הקדמה	ט. העוסק במצוה פטור מן המצוה
ב. אימונים ותירגולות בשבת	י. הגדרת המושג "פיקוח נפש"
ג. הכנת כרטיס טווחים בשבת	בחיים האזרחיים שונה מן
ד. מסדרי כוננות בשבת להעלות	ההגדרה בצבא
ומת הכוננות של החייל הפרטי	יא. התרחקות מופלגת מן הסיכונים
ה. חובת הסתובבות עם נשק בשבת	כשיקול בהכרעת המציאות
בבסיס עורפי, משום שזהו	לצד פיקוח נפש
עניין חינוכי לחייל	יב. שבת הותרה מכיון שהמציאות
ו. אכילה לפני תפילה	הבטחונית תלויה גם באויב
ז. בימי צום	יג. חומרא בהלכות שבת
ח. תפילת שחרית בעלות השחר	היא קולא בהלכות פיקוח נפש

א. הקדמה

חייל בצבא נמצא כל הזמן בשתי מערכות הנראות כמתנגשות, האחת היא עולמו וענייניו הפרטיים, והשניה הן צרכי הכלל שבעולם הצבאי אליו התגייס. דילמה זו קיימת בין אצל הדתיים ובין אצל חילוניים. אולם אצל דתיים ענייניו הפרטיים כוללים גם צרכי ההלכה (תפילה, חגים, שבתות, כשרות וכו'). יש מקום לברר את היחס בין שני העולמות האלה. למשל: חייל הוזמן לשירות מילואים בכל חודש אלול, הוא מבקש להשתחרר בנימוק שהוא בעל תשובה, ונוהג להתענות תענית דיבור כל חודש אלול. בדומה לחבירו שביקש להשתחרר בנימוק כלכלי (התקבלותו למקום עבודה חדש וכדומה).

העיקרון המרכזי, חייל בצבא בטל לחלוטין למעורר הצבאי הכולל, ואין לו כלום מן הצורך האישי. מצות המלחמה כובשת את כל אישיותו, הוא מתנתק ממשפחתו, והוא מקריב את רצונותיו ושאיפותיו האישיות על מזבח צרכי הכלל. החייל נכנס למציאות הלכתית של עוסק במצוה, עוסק במכשירי מצוה, עוסק בצרכי הרבים, וצריך לעשות זאת בכל כובד הראש האפשרי, שהרי פיקוח נפש לאומי יש כאן. היה מי שרצה לדמות את הספרות הצבאית לאזמיל של מילה שהוא מכשיר מצוה, שאף בה יש הכשר למצות המלחמה. (לפי זה יהיה מותר ללמוד ציר נווט בשבת, שהוא צרכי מצוה ולא לימודי חול), מבואר בזה רעיון עקרוני — ענייני הצבא הם בעלי ערך עליון, מצותי, קדושות. כשאדם משרת בצבא ופועל פעילות צבאית, הוא מתכלל בתוך משהו כללי גדול, רוצה והוגה את צרכי הכלל, הוא שייך לאחדות כלל ישראל, העוסק במצות המלחמה. כל רבבות עמך בית ישראל המשרתים בצבא, הם גוף אחד גדול שעליו חלה המלחמה, והם מקיימים מצוה זו בכל רגע ורגע.

האדם היהודי נדרש לקיים את הדרישה ההלכתית בדרך המובחרת ביותר, כפי שמנוסחת ההלכה בשו"ע "לכתחילה". בצבא מופיעה מציאות חדשה, באופן שאי אפשר לקיים את

ההלכה לכתחילה, לפעמים קשה אפילו בדיעבד. האם במצבים כאלה ניסוג, ולא נשתלב באותן יחידות? עלינו למצוא את דרך הפשרה. אין הכוונה לפשרה במובן המוטעה של המלה, כויתור על עקרונות בגלל מציאות חברתית לוחצת, אלא פשרה במובן של העמדת אידיאליות השירות הצבאי ביחידות מובחרות בשוה מול האידיאל ההלכתי של פרטי המצוות. יש כאן התחשבות בשני עקרונות ששניהם תורה. חייל נכנס למצב של דיעבד במודע, ויודע שיקלע למצבים הלכתיים מסובכים, והוא עושה זאת, ויתכן שהוא מחוייב לעשות זאת.

ב. אימונים ותירגולות בשבת

גדוד מילואים התגייס ביום רביעי, ועסקו בהרבה מאוד עניינים מינהלתיים, ובשבת החליט אחד המפיי"ם לאמן את חייליו תירגולות לחימה לקראת יציאה למארכים במוצאי שבת. יש בזה גם אלמנט חשוב של ניסוי כלים ומקלעים. אילו כל צה"ל היה צבא דתי, היה סדר העדיפויות אחר בימים ד', ה', ו', אבל כעת המציאות שונה ויש בעיה בפועל. מבצעים אימוני ירי, ולא בכמות כדורים המינימלית הנדרשת, אלא מנצלים את ההזדמנות, ויורים כמות רבה לתועלת ושיפור האימון (בהוראת המ"פ).

ג. הכנת כרטיס טווחים בשבת

גדוד מילואים חנה בגזרת מנרה, בתקופה של הרבה חדירות (תקופת הגילשוניים). גדר המערכת בתהליך בניה וכתחליף היו מגדלים. ושוב, לא הספיקו להתארגן בכל העניינים המבצעיים עד השבת הראשונה. מסתבר שאין כרטיסי טווחים בכל המגדלים, כמו כן היה לכלוך ואי סדר במגדלים. ניתנה הוראה לארגן הכל מיידית בשבת. כמובן שמדובר על חילול שבת שיכול היה להימנע אילו היו מתארגנים מראש. וכן יתכן שאפשר היה לחכות עד מוצש"ק, קשה לאמוד עד כמה כרטיס הטווחים הוא צורך מוחלט וחמור כל כך. מתעוררת כאן השאלה של היחס בין מערכת השיקולים של מפקד חילוני מול שיקול הדעת וסדרי העדיפויות של המפקד הדתי.

מן הראוי לעורר זאת ולסדר שיבצעו את העניינים האלה לפני השבת, אך אין זו השאלה בה אנו דנים כעת. הדיון כאן הוא אחרי שמציאות זו התרחשה במזיד, בשוגג או באונס, ועתה כשאנו מחללים את השבת, הרי שיש לבצע את הפעולה כשם שהיינו מבצעים אותה ביום חול — בהידור, יורים הרבה. וכן בעניין הכנת כרטיס הטווחים, אם ישנה הוראה שיוצב כרטיס כזה בכל מגדל תצפית, הרי שזהו הכרח ויש להכינו במהירות האפשרית. הצבא אינו לוקח סיכונים, כך היא מצות המלחמה בהידור, בשלמות.

ד. מסדרי כוננות בשבת להעלות רמת הכוננות של החייל הפרטי.

ה. חובת הסתובבות עם נשק בשבת בבסיס עורפי, משום שזהו ענין חינוכי לחייל.

זוהי הבעייתיות של הרצון והניסיון לחיות חיים הלכתיים לכתחילה, עד כמה שאפשר

כשמדובר בשיקולים הלכתיים כבדי משקל. אנו נמצאים ברמה אידיאליסטית גבוהה מאוד שאינה מותירה מקום לחשיבה על העולם הבא הפרטי שלנו. אך יש להקפיד שלא להקל ראש בהלכה הפרטית, וזוהי מציאות קשה. ביחידות רבות קיים מצב שהחברים כל כך רחוקים מהמציאות ההלכתית עד שאפילו אינם מתווכחים עם החייל הדתי, הם עסוקים בשלהם ומזלזלים. זה שוחק ומוריד את החשק הרוחני.

ו. אכילה לפני תפילה

יש מצבים בהם ההלכה מתירה ואפילו מצוה לאכול לפני תפילת שחרית. אילולא כן — פיקוח נפש. זוהי דוגמא ברורה למצב הלכתי בו נראה שנדרשת הפשרה שהוזכרה, ההלכה מצוה עלינו להכנס למצבים של בדיעבד, ואנו מחויבים לעשות כן. (כדין עוסק בצרכי מצוה ועוסק בצרכי רבים לפני תפילה).

בשעות הבוקר, אור ראשון, יציאה לפתיחת ציר. הליכה רגלית מהירה של כ-7 ק"מ. נעצרים מידי פעם לשתות מים, מסיימים בערך בשעה 8 בבוקר. לכאורה אסור לאכול ארוחת בוקר קודם לכן, אלא לשתות בלבד לצורך חיזוק הגוף (שהרי עדיין לא התפללנו תפילת שחרית).

אבל יתכנו מצבים שהחייל ימצא עצמו במציאות שבהתכוננות לאחר יאמר לעצמו — חייב הייתי לאכול! הכוונה למצבים שלפתע נכנסים למרדף שיכול להמשך עד הצהרים, ובמהלכו בודאי אסור לעצור ולאכול. במצב זה על החייל להיות במיטב כוחותיו. אם כן יש לקחת זאת בחשבון לפני היציאה לפעילות. אין זה שונה מהעמסת גלגל רזרבי ותחמושת מיוחדת לביצוע המרדף הנ"ל שסבירות קיומו רחוקה כל כך. על דעת כן אנו מבצעים פתיחת ציר, וממילא חוסר תחמושת ובטנו הריקה של החייל מהוים אותו פגם בכוננות של היחידה. (בודאי אין לצאת לפעילות שכזו בימי התעניות כשהחייל בצום). הצבא הוא ממלכת הבלתי צפוי, ולכל מצב אפשרי יש להעריך. יש להיזהר מלהימצא בבעיה חמורה בגלל ההקפדה ההלכתית שהסתמכה על המציאות הנורמלית, ולא לקחה בחשבון את הבלתי צפוי.

ז. בימי צום

סיורי ביטחון שוטף מתבצעים בבקעת הירדן, ביום חמסין מצריכים שתיית מים רבים מחמת החום (במוצבים הסטטים פחות חשופים לשמש, וגם פחות מועדים להתקלות עם האוייב). פסקו הפוסקים לאכול ולשתות כרגיל, בצורה חופשית (לא פחות מכשיעור). זו מציאות שבכל רגע ורגע יכולה להיפתח אש על הסיור, ועליו להיות ערוך לזה כל הזמן. לכן לא יתכן שגוף החיילים יהיה במצב שאיננו תקין לחלוטין (כמצב כלי הרכב ומצב התחמושת). וכן יש להביא בחשבון שבגמר הפעילות (בשעה 12.00 בצהרים) עלול החייל להיות במצב של תשישות גמורה, ובמצב כזה אינו חייל! (היו חיילים יראי שמים שלא הסכימו לקבל גזירה זו לאכול ולשתות ביוה"כ, וסיימו את היום בחדר מיון בבי"ח או בחצי עילפון במרפאה האיזורית החטיבתית, וכשמדובר במ"מ או מ"פ זה חמור מאוד).

המסקנה היא שצריך לשתות הרבה מאוד (לא מותר, אלא צריך). לעומת רופא מנתח שאסור לו לאכול ולשתות ביום צום, כי אינו נכנס בפתאומיות לניתוח, אלא יש לו דקות מספר להתארגן, ואילו החייל נמצא כל הזמן בתוך מציאות זו.

(הערה: הניתוח ההלכתי למעשה, חייב להיבדק בכל מציאות בשטח, ולידון לגופו של עניין. למשל, יש להבחין בין מפקד לחייל, יש הפוגות קצרות בהן יכול לטעום משהו. וכן, יש להבחין בין איזור לאיזור. ובין עונה לעונה במהלך השנה לפי חילופי מזג האוויר. לעיתים תהיה הנחיה רק לשתות פחות מכשעור ע"מ להרגיש תחושת רויה, ולשאת אוכל חרום באפוד, וזאת בתנאי שניתן לשער שאפשר יהיה לאכול ולשתות טרם הקפצת הכוננות).

מצבים אלה אינם פשרה של ההלכה ח"ו, לא תורה חדשה ח"ו, אלא זוהי ההלכה הנובעת מן המציאות המיוחדת של הצבא, כך מתחייב מן הדין להתנהג לכתחילה, כאשר ציוותה אותנו התורה להתגייס לצבא לעזרת ישראל מיד צר הבא עליהם, ולמימוש שליטתנו ועצמאותנו בארצנו. להתנהגות זו צריך לגייס כוחות נפש וגבורה, לאכול ביום הכיפורים, כי כך ציוותה אותנו התורה. לא להתעצל, מתוך תאווה רוחנית שאיננה במקום, חוסר אומץ וכישלון הרוח, ולצום, אלא לשתות בצורה חופשית מימיות מלאות. לזה נקרא תורת חיים, תורה שאנו חיים על ידה את המציאות. אלו הם מצבים של לכתחילה הנובעים ממציאות החיים המיוחדת של הצבא.

ח. תפילת שחרית בעלות השחר

אם ליוצא לדרך הותר בשל דוחק הזמן או השיירה שעלולה לצאת לדרך, הרי שכאן ליוצא לפעילות מבצעית, ודאי הותרה תפילה מוקדמת לכתחילה, הרי חייב הוא לצאת לדרך, ואין כאן סתם עניין של רשות במציאות של דיעבד. המציאות הצבאית זו עובדה מהותית וקבועה של פעילות עם שחר, ולאור זאת יש לסגן את פרטי הלכה עפ"י מה שמתירה ההלכה מעיקר הדין, תפילה בשעת עלות השחר.

ט. העוסק במצוה פטור מן המצוה

תעסוקה בתוך לבנון. זיהוי מסופק של משגר קטיושות במרחק 2 ק"מ מן המאחז. יציאה חפוזה לשם ע"מ להשמידו. המקרה התרחש בליל שבת. זוהי תקופה חמה ואין לוקחים סיכונים. תחילת הנסיעה באורות דלוקים ובהמשך בחושך מוחלט והליכה רגלית. בודאי שבקטע השני רשאי להדליק פנס בשבת לצורך זיהוי המקום על המפה. אך בקטע הראשון יהיה מי שיפסוק שלא להשתמש בפנס המונח לו באפוד, שהרי איסור דאורייתא יש בהדלקתו, אלא יתיישב על מכסה המנוע של הגי"פ וישתמש באורות שממילא דולקים לצורך העיון במפה. אך מסתבר שלא כך היא ההלכה. מותר להדליק פנס וזאת מכמה סיבות שהן כולן עניין אחד:

א. העיון במפה דרך אורות הגי"פ זו פעולה הגוזלת זמן, ואין זה תקין.

ב. זו פגיעה בכוננות של המפקד שבמצב כזה אינו נמצא ליד המקלע ואינו בהאזנה מושלמת למכשיר הקשר. הוא אינו נמצא במצבו הטבעי כמפקד.

ג. העניין היותר חמור והיותר עקרוני הוא, שלא יתכן שחייל העסוק בפעילות מבצעית ייגע את מוחו בספקות הלכתיות (הכוונה בעיקר למפקד, לגבי החייל הזוטר יותר קשה להחיר). העוסק במצוה פטור מן המצוה. הוא אינו פטור בלבד מן המצוה (מה שהשבת הותרה אצלו), אלא גם מן המחשבות על המצוה ממנה הוא פטור. יתכן שכשנוסעים נסיעה מנהלתית לקראת הפעילות המבצעית או בפעילות מבצעית מתוכננת על ציר מוכר יוכנסו הרבה מאוד שיקולים של נוחות, אזי יש להכניס גם את האספקט הזה של הצדדים ההלכתיים. אך מציאות זו קיימת אך ורק טרם הכניסה למצב המבצעי המלא כשעדיין לא נפגעת בכי הוא זה היכולת המבצעית של המפקד ע"י מחשבות ההלכה. אבל כשנכנסו אל הפעילות, שאז הצפוי הוא הבלתי צפוי, הרי שהמחשבות העוסקות בעניין אחר מסוכנות מאוד ליכולת המבצעית של המפקד. ואם הותרה לו השבת, הרי גם המחשבות בענין זה אסורות. "עשה שבתך חול" — ממש. ללא שינוי, ללא גרמא, לא כלאחר יד, ולא על ידי אמירה לעכו"ם, וללא הבחנה אם אפשר לעשות זאת באיסור קל דרבנן ולא דאורייתא. בכל משך הפעילות נמצא המפקד בדריכות, תכנון פעולות אפשריות, תכנון תגובות אפשריות, מעקב אחרי המהלך התקין של הפעולה, דיווחים תקינים. זו מערכת שלימה. כל מחשבה אחרת שתוכנס עלולה לגרום שיבוש.

בגמרא סוכה (כה) וכן ברכות (יא), חתן פטור מקריאת שמע. מפני שעסוק במצוותו (בעילת מצוה). הפטור אינו רק כאשר הוא עסוק, אלא טרדתו המחשבתית במצוה כבר פוטרתו! מצוה שיש חלק ממנה הדורש את צלילות המחשבה דוחה מצוות אחרות לחלוטין, גם בעת שצריך לחשוב על המצוה השניה (רש"י שם). מצוה איננה פעולה טכנית גרידא אלא גם העיסוק המחשבתי בהכנה אליה הוא חלק ממנה. לכן כיון שהמחשבה על בעילת המצוה טורדת מנוחתו (וזה מוצדק שכך יהיה), הרי שהוא פטור מק"ש גם בעת שמחשבותיו תפוסות במצוה, ולא רק בעת קיום המצוה בפועל, (שאם לא כך הרי שהיתה התורה מצוה אותו להקדיש חמש דקות לאמירת ק"ש, מה שאינו פוגע במצוותו של החתן). בטרדתו המחשבתית על המצוה הוא מוגדר עוסק במצוה שפטור מן המצוה.

לגבי סוכה יש מחלוקת ראשונים, ובעקבותיה מחלוקת בהלכה, או"ח סימן תר"מ סעיפים ז"ח, לפי צד אחד שלוחי מצוה פטורים מן הסוכה גם בחנייתן, רשאים לישון בחדר ממוזג, וזאת מכיון שהם טרודים במצוה שאליה הם נשלחו, והיא גרמה להם להיות עוברי דרכים. אין להם להטריד מנוחתם בטרדות חיצוניות צדדיות הבאות להן כתוצאה מן החיוב להקים סוכה וללון בה. וכן יש להם להביא בחשבון חולשה שעלולה להיגרם בזה שישנו פחות טוב בסוכה. אלו הן נקודות חמורות הפוטרות מן המצוה דאורייתא של סוכה. וכן הדין הנ"ל בעוברי דרכים — שזה עניין של רשות, והאדם מחליט ברצונו החופשי להיכנס למצב בו יאלץ להיפטר מן הסוכה. כך כתב שם במשנה ברורה — "אפילו אם הוא יודע בביתו שבדרך שהוא הולך אין סוכה אפילו הכי מותר לצאת מביתו". כל שכן במצות

הצבא שההיכנסות למצב של תנאי שדה ומעבר דרכים היא לכתחילה, והיא בדיוק עניינו של הצבא, ועל דעת כן אנו נמצאים בצבא. ועיין שם שלגבי שלוחי מצוה — לכו"ע הם פטורים מן הסוכה בלילה — "מפני שטרודים במחשבת המצוה ותיקונה והוי הכל בכלל עוסק במצוה" — משנה ברורה שם. ועוד מוסיף שם המשנה ברורה: "ואם אין יכולים לישון כל כך בטוב בסוכה ויהיו יגעים למחר ולא יוכלו לקיים המצוה כראוי פטורים מן הסוכה".

דוגמא: במסגרת תפקידו חייב מפקד הגדוד לישון בסמוך לחדר המבצעים. אם הסוכה בנויה רחוק משם הוא פטור מן השינה בסוכה. על המג"ד להיות תמיד דרוך וקרוב למבצעים, להיות מוכן מיידית לקריאה. אמנם לעיתים המרחק הוא ריצה של דקות ספורות, אך זה יכול להיות משמעותי ברגע של אמת. יתכן גם שסמל המבצעים ישכח ולא ימצא אותו ברגע של אמת בסוכה. יתכן גם שהשינה ליד חדר המבצעים תתגלה כיותר יעילה כי המג"ד שמע בעצמו את קריאת הקשר והתעורר ויקפוץ. ועל כל זה — שינה בסוכה איננה נוחה, וראוי למפקד לישון את מעט השעות שיש לו שינה נעימה! וכן כתב בביאור הלכה בסימן ל"ח ד"ה אם — "וכן החופר קבר למת פטור מכולם (נחשב עוסק במצוה ופטור מק"ש תפילין ותפילה) אע"פ שנח מעט, שגם בשעת נוחו נקרא עדיין עוסק מצוה" (שעל ידי זה יתחזק כוחו לחזור ולחפור, ולכן הוא פטור גם במנוחה). אדם צריך לחוש בכל גופו ונפשו שהוא כעת בתוך מצוה, מצוה שמתמשכת, וממילא מכח מציאות מצוותית זו נדרות מצוות אחרות. כך היא היראת שמים שלו כעת!

י. הגדרת המושג "פיקוח נפש" בחיים האזרחיים שונה מן ההגדרה בצבא. גדר פיקוח נפש בצבא שונים מן הגדרים האזרחיים, מפני שנכנס גם המימד הלאומי. בהלכה יש דיון (בסוף שו"ע חושן משפט) אם ספק פיקוח נפש של האחד נדחה מפני ודאי פיקוח נפש של השני. ראובן טובע בנהר, אם לא יצילוהו ודאי יטבע, ושמעון קופץ למים להצילו, כאשר הוא מכניס עצמו לספק סכנה (מפני שאמנם הוא יודע לשחות היטב, אך זרם הנהר איתן). האם שמעון מחויב עפ"י ההלכה לקפוץ למים? המחבר השמיט את הדין הזה, ומשמע משתיקתו שהוא סובר שאסור לקפוץ למים או שלא מחויב לקפוץ למים. (עיין שם סמ"ע). הרדב"ז כתב במפורש שלא מחויב לסכן את עצמו כדי להציל חברו, זו חסידות של שטות.

לעומת זה, לחייל בצבא בודאי ובודאי שעניין זה מותר ומצוה יש בכך. על כך בנויה כל המוטיבציה והחיילות של החייל הפרטי. הוא יודע שיעשו הכל כדי להצילו, יכניסו מחלקה שלימה למצבים של סכנה מסוימת בכדי להצילו לבל יופקר בידי האויבים וימות ח"ו, (יש בציץ אליעזר שתי תשובות בענין זה). החשש למורל של החייל הוא עניין ממשי של פיקוח נפש, והוא מקבל את ביטויו גם בפסיקת ההלכה. לכן התירו פיגוי חללים בשבת, למרות שיש בזה הרבה מאוד מלאכות (משאיות, אבטחה למשאיות טלטול המתים). נמצא שהמציאות ההלכתית בצבא בה פיקוח נפש דוחה שבת היא מציאות אחרת לגמרי מן המציאות האזרחית. העיסוק בפיקוח נפשו של החייל הבודד מחובר אל יכולת הלחימה

שלו, וממילא אל פיקוח הנפש של כללות החיילים שעלולה לרדת להם יכולת הלחימה, וממילא פיקוח הנפש של מדינת ישראל שעל הגנתה ושלומה הם נלחמים. לכן כשנמצא החייל בפעילות מבצעית מובהקת, חובתו לסלק מעליו את מחשבות ההלכה, ולעשות שבתו חול.

דוגמאות:

1. סמל המבצעים מכבה את נוריות מכשירי הקשר בחדר המבצעים (ע"י כך גורם שהדיבור במכשיר קשר יהפך להיות רק איסור דרבנן), הוא סומך על עצמו שידע לזהות מאיזה מכשיר קראו לו בלי שנדלקת נורית. זו טעות! במקרה מסוים לא יבחין מאיזה מכשיר באה הקריאה.
 2. אין להתלבט בהפעלת זרקור בשעת סיור, אין צורך להדליקו בשינוי.
 3. אין ללחוץ על המיקרופון בשינוי. הוא יכול להישמט מן היד ויצטרך לחזור על שידור, ויבזבז זמן יקר, או שההודעה תיקלט באופן חלקי. החייל חייב להגיב לכל קריאה בקשר ע"מ שידעו ששמע.
- כל אלה הן דוגמאות של סבירות נמוכה, אך זה בכלל ספק פיקוח נפש.

יא. התרחקות מופלגת מן הסיכונים כשיקול בהכרעת המציאות לצד פיקוח נפש

חיילים שהיו בסיור ביטחון שוטף קיבלו פקודה לחזור בשבת הרחק מאזור הפעילות למוצב ממנו יצאו ע"מ לשמש שם כיתת כוננות. ניתן היה להישאר במקום קרוב יותר לאחר הפעילות בלי כל הנסיעה, ולשלוח לבסיס היציאה רק מספר מצומצם של אנשים. זאת על פי ידיעה שהגדוד הקודם שתפס את הקו החזיק במוצב הרבה פחות חיילים בכוננות. זו טעות בודאי חייבים לבצע את הפקודה ולנסוע כולם.

1. יתכן שמפקד היחידה הקודמת שהיתה בגזרה זו לקח על עצמו להחזיק שם פחות חיילים לפי שיקול דעת שלו.
 2. יתכן שההוראות השתנו במהלך החודש הזה לגבי מספר החיילים שיש להציב שם.
 3. יתכן ושיקול דעת של המפקד כעת הוא שלא לפזר את חייליו, וזאת מכיון שהוא צריך אותם ביחד לעת הקפצה (ובגדוד הקודם היו חיילים בעתודה במקום אחר).
- דוגמא המבארת היטב את העניין. סיורי בט"ש בבקעת הירדן יוצאים טרם חשיכה. לעיתים יתכן שיקול דעת חד פעמי של מפקד לדחות את שעת יציאת הסיור אל החשיכה. יבקש חייל דתי שגם בשבת ינהגו כך (להרויח תפילת קבלת שבת וכו'), בטיעון שהשבת אינה גרועה מאותם מקרים של אילוף חד פעמי. זהו שיקול מוטעה, יש לעבוד לפי ההוראות, העובדה שמפקד לקח על עצמו לשנות את ההוראה בגלל סיבה כלשהי (מן הסתם סיבה מוצדקת), אינה צריכה להקיש מכך מקרה סטנדרטי ולומר שגם ההלכה "דורשת את שלה" ולוותר על ההוראות בשבילה.

יב. שבת הותרה מכיון שהמציאות הבטחונית תלויה גם באויב

יחידת חיילים שהתה בלבנון ביום כיפור. הם החליטו לדחות את יציאת הסיור הרגלי לאחר תפילת "כל נדרי", אך האויב השתמש בידיעה הזו והוריד עליהם קטיושות בדיוק בזמן התפילה. כשהתורה מצוה להילחם בודאי שהמלחמה כוללת גם שבתות וחגים, וזאת משלושה טעמים: 1. אין אנו קובעים את לוח הזמנים של המלחמה, ישנו גם צד שני. 2. אין למלחמה להיות מותנה ותלויה בגורמים חיצוניים שאינם השיקול המבצעי בעצמו. 3. אם יודע שאנחנו מורידים כוננות בשבת או בחגים הרי שהאויב ינצל זאת ויתקוף אותנו באותם הזמנים, לכן בודאי ששבת הותרה.

יג. חומרא בהלכות שבת היא קולא בהלכות פיקוח נפש

בקעת הירדן נראית כגזרה הקרה ביותר. אך אין זה נכון, גם שם יש כל הזמן התראות, ספק חדירה, חדירה של ערבי לא שפוי וכדומה. לכן המפקד צריך לשהות במפקדת הגדוד ולא לשבת באחד המוצבים שם נוח לו לקיים את השבת ולסמוך על כך שאם יצטרכו לו בודאי יקראו לו, וזאת משום שמא לא יצליחו להשיגו, שמא לא יראו צורך להשיגו, שמא ישיגוהו, אך יעבור זמן יקר עד שהוא יתעדכן ויכנס לפעילות. עדיף שהקצין יסתובב כל הזמן על הקו לא פחות מאשר בימי חול. הוא יודא שאין רפיון ואין שלווה מוגזמת (ודווקא בשבת!), נמצא שהמפקד הזה הקל בדיני השבת והחמיר בדיני פיקוח נפש.

כשמתבצע תחקיר אירוע בשבת אחה"צ, ומתקשר אלון הפיקוד ומתעניין בפרטי השתלשלות התקרית, אין לדחותו למוצש"ק שעה או שעתיים מאוחר יותר. בתחקיר מוקדם יופקו לקחים מידיים ויוכנסו שינויים מידיים במערכת כבר באותו הלילה. עצם העובדה שמפקד בכיר חושב והוגה בעניין — הוא עניין כוננותי הדוחה שבת. קשה מאוד לעשות בזה חילוקים, כל החמרה בהלכות שבת נהפכת מיד לקולא בצדדי הכוננות המבצעית. אמנם הסבירות שיתרחש אירוע היא נמוכה, אך זו טעות להקל ראש בסבירות זו. כל עניינה של המערכת הצבאית לעצור כל חדירה, וכשיש אירוע ח"ו זהו מאה אחוז כישלון. לכן, אין לדחות ליום א' מה שאפשר וצריך לעשות כבר בשבת. אם עוצרים חשוד אי אפשר לדעת איזו פעולה חיונית ואיזו אינה חיונית. הנסיעה לתחקיר החשוד, הודעה על כך בקשר, הכנות כלי ירי וכו' וכו', הכל עלול להיות נצרך פתאום, ורק בסוף ניתן לדעת איזו פעולה היתה מיותרת. אין לאיש רוח נבואה לדעת זאת מראש. לכן עלינו להחמיר ולסלק כל סבירות של סיכון ואע"פ שזוהי קולא בהלכות שבת. כך היה מקרה של יחידה בלבנון שקיבלו פקודה לבצע בשבת סיורים רגליים במקום הסיורים הממונעים. גם דאגו שלא ימסרו הודעות בלתי חיוניות ברשת הקשר. בסוף היה אירוע חמור של היתקלות, והתברר שההגעה למקום התארכה בדקות ארוכות מחוסר כלי רכב, וכל השבת "הכשירה למהדריין" בטלה ונמוגה. כמובן שלא היה נכון לצמצם את עניין הביטחון בשבת. אין לשנות נורמות של חול ביום השבת, זוהי פגיעה בכוננות הכללית, וקשה מאוד לחשב חשבונות ולצמצם באיסורים, ולעיתים זה מסוכן ואסור לנהוג כך.

איש אינו יודע להיכן מגיעה חומרתו, והוא עלול להביא לידי סיכונים מתוך שהוא מקל בהלכות פיקוח נפש שהיא המצוה החמורה בכל התורה. ודוחה את כל התורה כולה.